

СЕКЦІЯ 12. ПЕДАГОГІКА

Гораш К. В., канд. пед. наук, старш. наук. співроб.,
старший науковий співробітник відділу
інновацій та стратегій розвитку освіти,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

УДК 373

Гораш К. В. Освітнє середовище гімназії: проблеми та перспективи змін. *Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 30 жовтня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 188 – 191.

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ГІМНАЗІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН

Процеси модернізації освітньої системи є актуальними для кожної держави, яка зацікавлена в прогресивному розвитку, що передбачає розвиток національної науки й економіки, формування людського капіталу та громадянського суспільства.

Важливу роль у підготовці майбутніх поколінь до успішного життя в XXI столітті відіграють заклади загальної середньої освіти. У меті загальної середньої освіти акцентовано увагу на всебічному розвитку, вихованні та соціалізації учня як особистості, здатної до життя в суспільстві та до цивілізованої взаємодії, самовдосконалення і навчання впродовж життя; готової до свідомого життєвого вибору, самореалізації, відповідальності та громадянської [3]. Реалізація цієї мети можлива за умов створення в закладах загальної середньої освіти сучасного освітнього середовища, яке б забезпечило результативність освітніх реформ і відповідність якості освіти вимогам держави та суспільства.

Одним із завдань дослідження проблеми проектування освітнього середовища гімназії як закладу базової середньої освіти, що розпочато в 2019 році співробітниками відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України (Державний реєстраційний номер наукового дослідження: 0119U001259) є оцінювання стану освітніх середовищ в експериментальних закладах освіти, зокрема встановлення рівня інноваційності.

Розроблений інструментарій оцінювання освітнього середовища гімназії (кваліметрична модель; опитувальники для адміністрації школи, вчителів, учнів, батьків; карти спостереження) дали змогу визначити тенденції розвитку гімназійної освіти в Україні, перспективи і проблеми функціонування гімназій та рівень їх інноваційності (готовності до змін і провадження освітніх інновацій).

У нашому дослідженні використано результати українських і міжнародних наукових досліджень теоретичних і практичних проблем створення ефективного

освітнього середовища. Зокрема, розроблені Центром досліджень освіти та інновацій ідеї щодо проектування інноваційного освітнього середовища, його характеристики та рекомендації щодо створення в сучасній школі [5]; типи та компоненти ефективного освітнього середовища [1]; організаційно-педагогічні засади проектування освітнього середовища української гімназії в контексті розбудови нової української школи [4, 6]; рівні інноваційності освітнього середовища гімназії [2] й інші.

Освітнє середовище гімназії ми розглядаємо як інтегровану систему підготовки учнів до навчання впродовж життя, що комплексно забезпечує особистісний розвиток, навчання, виховання та соціалізацію учнів в контексті розбудови Нової української школи.

Основними компонентами освітнього середовища, які було визначено для оцінювання є:

1) організація освітнього процесу (наукові підходи та принципи, на яких ґрунтується планування навчальної і виховної роботи, мотивація учнів до навчання, розроблення змісту заходів, створення умов для розвитку здібностей, особистісно-орієнтованого навчання та навчально-дослідної діяльності учнів тощо);

2) реалізація державних стандартів змісту гімназійної освіти, що ґрунтується на формуванні компетентностей, необхідних для безперервного розвитку і навчання, що забезпечить успішну життєдіяльність і самореалізацію майбутніх випускників школи в суспільстві;

3) професійний розвиток вчителя (умови для розвитку, творчої, дослідницької діяльності та самореалізації);

4) формування внутрішньої культури гімназії як складника освітнього середовища, що забезпечує ефективність комунікацій усіх суб'єктів освітнього процесу, відкритість для партнерства, соціального розвитку учнів і вчителів та створюється на засадах демократичності, гуманізму, формування загальнолюдських цінностей.

Для оцінювання інноваційного середовища гімназії нами розроблено та обґрунтовано такі рівні, як адаптивний, експериментальний, рівень пошуку та ініціатив, продуктивний.

Застосування інструментарію оцінювання інноваційності освітнього середовища гімназії підтвердило, що розроблений інструментарій дає змогу визначити рівні інноваційності освітнього середовища, зокрема в експериментальних гімназіях встановлено – пошуково-ініціативний рівень, який характеризує освітнє середовище цих закладів як таке, в якому наявний інноваційний потенціал (адміністрація школи і вчителі мають досвід успішного застосування інновацій); педагогічні колективи цих гімназій вмотивовані на інноваційну діяльність, розроблення і застосування інноваційних методик навчання учнів та створення комфортних умов для освітнього процесу.

Серед ключових проблем, що ускладнюють процеси оцінювання стану гімназій з метою виявлення проблем і перспектив змін та створення сучасного освітнього середовища визначено такі, як негативне ставлення адміністрацій і вчителів до оцінювання діяльності шкіл та слабку мотивацію адміністрацій і

педагогічних колективів до інноваційної діяльності, що впливає на якість реформування освітнього середовища.

Отже, на державному рівні необхідно оновлення нормативно-правової бази, що регламентує інноваційні процеси в освіті, та створення сприятливого інноваційного клімату для розвитку освіти незалежно від зміни політичних партій, президентів і міністрів освіти. Зокрема, на державному рівні потрібно забезпечити заклади загальної середньої освіти необхідними ресурсами для впровадження освітніх інновацій та створення інноваційного освітнього середовища шкіл.

На регіональному рівні є потреба в розробленні спільних цілей і завдань для реалізації реформи “Нова українська школа” зусиллями об’єднаних територіальних громад, наукових установ і закладів освіти, підприємств, громадських і культурних організацій. Освітнє середовище школи відображає усі специфічні особливості культури міста, району, села, в якому розташований заклад освіти. Громадам важливо забезпечити такий соціальний і культурний рівень зовнішнього середовища, який би сприяв створенню комфортного й ефективного освітнього середовища в кожній школі і міській, і сільській.

У закладах загальної середньої освіти необхідно створити умови для професійного розвитку вчителів і надати ресурси для здійснення ними інноваційної діяльності. Також, потрібно забезпечити співпрацю українських шкіл з науковими і міжнародними освітніми закладами й установами для залучення українських педагогічних працівників до участі в міжнародних інноваційних проектах та спільного оцінювання стратегій проектування ефективного освітнього середовища XXI століття.

Адміністрації та педагогічні колективи закладів загальної середньої освіти мають застосовувати для оцінювання різних напрямів і видів роботи школи науково обґрунтований інструментарій оцінювання з метою передбачення проблем і перспектив розвитку закладу освіти, негативних і позитивних тенденцій змін освітнього середовища тощо.

Отже, результати проведеного дослідження не відображають в повній мірі стан інноваційної діяльності усіх закладів загальної середньої освіти України, але інструментарій оцінювання інноваційності освітнього середовища гімназії дає змогу кожному закладу визначити рівень інноваційності та на основі висновків розробити стратегічні плани розвитку освітнього середовища школи.

Перспективними вважаємо подальші дослідження проблем забезпечення якості інноваційних змін закладів загальної середньої освіти. Наступні наші дослідження будуть націлені на вдосконалення інструментарію технології оцінювання інноваційного розвитку освітнього середовища закладу освіти та дослідження стратегій оцінювання їх ефективності.

Дослідження зазначених проблем, за нашим припущенням, дадуть змогу забезпечити вимірювання якості інноваційного освітнього середовища та сприяють забезпеченню комфортності й ефективності навчання учнів гімназій з метою їх підготовки до життя в XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Bates, A. W. (2019). Teaching in a Digital Age. Subtitle: Guidelines for designing teaching and learning. URL: <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalage2>.
2. Гораш К. В. Освітнє середовище гімназії: визначення рівня інноваційності. *Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування освітньої галузі: з досвіду впровадження ідей Нової української школи* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Херсон, 10 червня 2020 р). КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти”, 2020. С. 55 – 58.
3. Про загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. OECD. (2014). Environnements pédagogiques et pratiques novatrices. *Environnements pédagogiques et pratiques novatrices*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264203587-3-fr>.
6. Організаційно–педагогічні засади проектування освітнього середовища гімназії : збірник матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів відділу інновацій та стратегій розвитку освіти за 2019 р. / за ред. С. Е. Трубачевої, Л. А. Онищук. Київ : Педагогічна думка, 2019. 91 с. URL: http://undip.org.ua/upload/iblock/6ea/zbirnyk_viddil_innovatsiy.pdf.

Гупан Н. М., д-р. пед. наук, професор,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

УДК 371.134

Гупан Н. М. Формування історико-педагогічної компетентності у магістрів та аспірантів. *Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 30 жовтня 2020 р). Київ : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 191 – 194.

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАГІСТРІВ ТА АСПІРАНТІВ

У продовж останніх десятиліть компетентнісно орієнтована освіта стала пріоритетною для українського суспільства. Перспективи її розвитку визначені у Законі України про освіту, синхронізованому з освітньою стратегією Європейського Союзу. Актуальні ці проблеми як у шкільній, так і у професійній освіті, оскільки лише набуття знань є недостатнім аби людина стала успішною у